

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE YARI YARDIMCI FİİLLER¹

Dr. Öğr. Gör. Sertan ALİBEKİROĞLU*

ÖZ

Türkçede fiiller, bir iş, oluş ve durum bildirmek, kısacası hareketlerin adlarını karşılamak için kullanılan sözcüklerdir. Genel olarak hareketlerin adlarını karşılamakla birlikte kimi fiiller isim cümleleri, birleşik çekimler ya da birleşik fiil yapılarında yardımcı fiil olarak kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde isim cümleleri ve birleşik çekimlerde i- cevher fiilinin; fiil + zarf-fiil + tasvir fiili şeklindeki birleşik fiil yapılarında -(A)bil-, -(I)ver-, -(A)yaz-, -(A)kal- vb. fiillerin; isim + yardımcı fiil kuruluşundaki birleşik fiil yapılarında ise ol-, et-, eyle-, kıl- vb. fiillerin kullanıldığı görülmektedir. İsim + yardımcı fiil şeklindeki birleşik fiillerin kuruluşunda kullanılan ol-, et-, eyle-, kıl- fiillerinin sözlük anlamları, asıl fiillerde olduğu gibi açık değildir. Birleşik fiil kuruluşunda da birer yapım eki gibi görev görürler bu nedenle de (asıl) yardımcı fiiller olarak adlandırılırlar. Asıl yardımcı fiillerin yanı sıra sözlük anlamları açık olan kimi fiillerin de, Türkiye Türkçesinde, isim + fiil kuruluşundaki birleşik fiil yapılarında kullanıldığı görülmektedir. Bu fiillerin temel özelliği sözlük anlamlarındaki açıklıktır. Genel bir kabul görmemekle birlikte kimi Türk Dili çalışmalarında bu fiillere yer verilmiş, örneklendirilmiş ve bunlar, asıl yardımcı fiillerden farklı oldukları belirtilmek için, *yarı yardımcı fiil* olarak adlandırılmışlardır. Bu çalışmada isim + yardımcı fiil şeklindeki birleşik fiil kuruluşlarında yardımcı fiil olarak görev alan kimi asıl fiiller (yarı yardımcı fiiller) üzerinde durulmuştur.

Anahtar sözcükler: Türkiye Türkçesi, birleşik fiil, yardımcı fiil, yarı yardımcı fiil

SEMI-AUXILIARY VERBS IN TURKISH

ABSTRACT

In Turkish, verbs are words that are used to declare a work, a being, a situation and a situation, in short, to meet the names of movements. In general, as well as meeting the names of movements, certain verbs are used as auxiliary verbs in noun clauses, or compound verb constructions. In Turkish noun phrases and united photographs, (A) bil-, - (I) ver-, - (A) yaz-, - (A) kal-, and so on in compound verb constructions of verb + adverb-verb + verbs; Noun + auxiliary verb is a compound verb in the formation of a verb, ol-,et-, eyle-, kıl-, acts seem to be used. It is not clear that the lexical meanings of the verb, the ol-,et-, eyle-, kıl-, and the verb that are used in the formation of the compound verbs in the form of name + auxiliary verb are in fact the actual verb. In the case of a unified deed, they are also called (auxiliary) auxiliary acts because they act as production forces. In addition to the main auxiliary acts, some of the pronouns with clear meanings appear to have been used in Turkish in conjunction with compound constructions in the name + verb establishment. Although not generally accepted, some of these Turkish dialects have been included in these studies and they have been called semi-auxiliary verbs in order to indicate that they are different from the original auxiliary verbs. In this study, some actual verbs (semi-auxiliary verbs) that act as auxiliary verbs in compound verb forms in the form of name + auxiliary verb have been emphasized.

Keywords: Turkish, compound verb, auxiliary verb, semi-auxiliary verbs

Giriş

¹ Bu çalışma, Kültür Bilimleri Akademisi ve Ukrayna İlimler Akademisi işbirliği ile 5-9 Eylül 2017 tarihlerinde Kiev'de düzenlenen *Deşt-i Kıpçak Topraklarında Türk Kültürü Sempozyumu*'nda sunulan bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş şeklidir.

* Gaziantep Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, salibekiroglu@gmail.com , ORCID NO: 0000 0002 5820 8723

Birleşik sözcükler ister isim isterse fiil olsun basit ve türemiş sözcüklerin karşılaşmada yetersiz kaldıkları varlık veya onların hareketlerini adlandırmak için oldukça sık başvurulan sözcük türleridir. Bu nedenle de birleşik sözcük yapımı dillerin sözcük ihtiyaçlarını karşılaşmada önemli sözcük türetme yöntemlerindedir. Birleşik sözcüklerin bir kısmı sözlük birim türetirken bir kısmı söz dizimlik olarak türetilir. Birleşik fiiller genel olarak söz dizimlik türemiş birleşik sözcüklerdir. Türkçede birleşik fiil yapıları isim + yardımcı fiil (ol-, et-, kıl-, eyle-) ve fiil + zarf-fiil (-A / -(l)p) + fiil (bil-, ver-, yaz-, kal-, vb.) şeklinde kuruluşlarla çeşitli hareketlerin karşılanması için kullanılırlar (Hacıeminoğlu 1991: 268; Ergin 1998: 386; Barutcu Özönder 1999: 56-64; Banguoğlu 2000: 316; Korkmaz 2009: 799; Kononov 1956: 263; Deny 2012:448-452; Karahan 2011: 75-76; vd.).

Bu birleşiklerden *isim + yardımcı fiil* şeklindeki yapılarda kullanılan ol-, et-, kıl-, eyle- fiillerinin sözlük anlamları açık değildir ve birleşikte isimden fiil yapım ekleri gibi görev görürler. Bu nedenle de *yardımcı / asıl yardımcı fiil* olarak adlandırılırlar (Barutcu Özönder 1999: 57; T.S. 2011: 2535; Karaağaç 2012: 472; Eker 2013: 361; Alibekiroğlu 2014: 152).

Barutcu Özönder, "Türk Dilinde Fiil ve Fiil Çekimi" adlı çalışmasında, fiillerin tasnifi üzerinde de durmuş ve fiillerin A. Leksik-Semantik Açından Fiil, B. Yapıları Bakımından Fiil (1. Basit (Yalın) Fiil "a. Kök Fiiller, b. Türemiş Fiiller", 2. Birleşik Fiiller, C. Gramatikal Açından Fiil olmak üzere üç ana başlık altında tasnif edebileceğini belirtmiştir. Barutcu Özönder'in, leksik-gramatik açıdan yaptığı tasnif şöyledir:

"Fiilde Tam Anlam-Eksik Anlam Türkçenin fiillerini tasnif işinde "fiilin fiil anlamının tam anlamlı olup olmadığına bakarak da tasnif" yapmak durumundayız. Böyle bir tasnif bize fiilin leksik-gramatik hususiyetlerini göz önünde bulundurmaya icap ettirmektedir. Buna göre Türkçe fiillerin iki ana bölükte toplandığını söyleyebiliriz:

1. Asıl/müstakil fiiller,
2. Yardımcı fiiller." (Barutcu Özönder 1999: 57).

Burada, yardımcı fiillerin anlam bakımından asıl fiillerden farklı oldukları noktasına dikkat çekildiği görülmektedir. Bu da şunu gösterir ki; isimlerle kullanılan yardımcı fiiller anlamları belirsiz, söz dizimi içinde değer kazanan fiillerdir (ol-, et-, kıl-, eyle-). Bunlar, birer sözlük birim olan -(A) **bil-**, -(A) **yaz-**, -(A) **kal-**, -(l) **ver-**, -(l)p) **git-**; ancak, söz diziminde anlamını kaybeden tasvir fiillerinden birleşimin yapısı ve birleşik içerisinde kullanılan fiilin anlamı bakımlarından farklıdırlar.

Türkçede isim + yardımcı fiil ve fiil + zarf-fiil+ fiil şeklindeki bu iki birleşik fiil yapılarının yanı sıra isimler ile asıl fiillerden yani "**isim + fiil / asıl fiil**" şeklinde birleşik fiil kuruluşlarına oldukça sık rastlanılmaktadır. Bu tür birleşik fiillerin birleşik fiil mi yoksa deyim mi oldukları ile birleşimin yapısında kullanılan fiillerin durumu tam olarak açıklığa kavuşmuş değildir.

Yarı yardımcı fiiller:

Türkiye Türkçesi çalışmalarında **isim + asıl fiil** ile kurulan birleşik fiil yapıları ile ilgili yeterince tartışma yapılmadığı, genelde konunun, deyimler içerisinde değerlendirildiği görülmektedir (Zülfikar 2018: 436-437; Karahan 2011: 75-76;

Karaağaç 2012: 476; Öztürk 2008: 13). Bu konuya dikkat çeken ve terim olarak da “yarı yardımcı fiil” terimini kullanan Banguoğlu olmuştur. Onun konu hakkındaki görüşü şöyledir:

“...nesne olan adlarla kaynaşmış daha bazı fiiller vardır ki salt kılış ve oluş anlamı taşımamakla birlikte yardımcı fiillere benzer bir işleyişle, yani adın kavramını fiilleştirmek üzere birleşik fiiller yaparlar. Bunlara yarı yardımcı fiiller (verbe semi-auxilliarire) adını veririz. (almak, vermek, bulmak, işlemek, görmek, koşmak).Yol almak, tedbir almak, ara vermek, karar vermek, iş görmek, vazife görmek, son bulmak, şifa bulmak, şirk koşmak, şart koşmak, suç işlemek, günah işlemek gibi” (Banguoğlu 2000: 316).

Buna göre de *isim + fiil / asıl fiil* şeklinde kurulan öbeklerde asıl anlamlar korunuyorsa, mecazlaşma yoksa bunlar da birleşik fiildir ve bu birleşiklerde kullanılan asıl fiiller de *yarı yardımcı fiil* sayılmalıdır, sonucuna ulaşılır (Alibekiroğlu 2014: 153).

Banguoğlu'nun görüşüne doğrudan iki itiraz gelmiştir: Bu itirazlardan biri Zeynep Korkmaz'a aittir. Korkmaz; Banguoğlu'nun örneklerinde verilen bu fiillerin bir oluş ve kılış bildirmedini bu nedenle yardımcı fiille kurulan birleşik fiil yapılarına örnek olamayacağını belirtir. Korkmaz'a göre, yukarıda verilen fiiller içerisinde yalnızca “gör-” fiili iş gör- (iş yap-), vazife gör- (vazife yap-) gibi yapılarda yap- fiili yerine kullanılabilen bir yardımcı fiil olarak sayılabilir. O, diğerleri ile yapılanların “karmaşık fiiller” yani bir yanı sıfat-fiil bir yanı yardımcı fiil olan birleşik fiiller arasında sayılması gerektiğini kaydeder (Korkmaz 2009: 799).

Banguoğlu'na diğer bir itiraz Hamza Zülfikar'dan gelmiştir: Zülfikar:

“*Bu arada Tahsin Banguoğlu'nun Türkçenin Grameri adlı eserinde “yarı yardımcı fiiller” diye adlandırdığı yol almak, tedbir almak, ara vermek, karar vermek, vazife görmek, şirk koşmak, suç işlemek gibi şekiller olsa olsa deyimdir. Dilimizde Farsça deyimlerden çevrilmiş bu tür pek çok kelime vardır.*” (Zülfikar 2018: 436-437).

Doğrudan itirazlar olmamakla birlikte Banguoğlu gibi *isim + asıl fiil* şeklindeki birleşik fiil yapılarını isim + yardımcı fiil kuruluşundaki yapılardan ayrı değerlendiren Leyla Karahan, bunları genel olarak deyimleşmiş yapılar olarak ele almıştır. Karahan;

“*Bazı birleşik fiillerde ol-, et-, kıl-, yap-, bulun-, başla- yardımcı fiilleri yerine asıl fiiller kullanılır, bunlar ya sözlük anlamlarını kaybetmiş ya da deyimleşmişlerdir: yol al-, para ye-, boş ver-, baş kaldır-, kan kustur-, el koy-, dış bile- vs.*

Ölüm kol gezer her yerde.

Bu dağlara gönül verdi Köroğlu.” (Karahan 2011: 75-76).

Burada, Karahan'ın örneklerinin deyim olduğu görülmektedir. Banguoğlu'nun verdiği örneklere ise değinilmemiştir.

Banguoğlu'nun yarı yardımcı fiil ile ilgili görüşleriyle doğrudan ilgi kurmamakla birlikte asıl fiillerin de yardımcı fiil olarak kullanıldığına ve bunların birleşik fiil yapılarına işaret eden çalışmalar da vardır.

Süer Eker, *Çağdaş Türk Dili* adlı çalışmasında isim + yardımcı fiil ve fiil + zarf-fiil (-A / -(I)P) + fiil kuruluşundaki birleşik fiil yapılarını verdikten sonra “**Diğer birleşik**

eylemler” başlığı altında **isim + asıl fiil** kuruluşundaki birleşik fiil yapılarını inceler ve bu birleşik yapıların ilk iki birleşik fiil yapılarından farklı olduğunu belirtir. Eker’in verdiği örneklerden bazıları şöyledir: “*git-*: *Anlayamadım gitti; söylediklerime kızılıyorsan sustum gitti. ...DlkçaA...Acağl gel-*: *baktıkça bakacağı gelmek, yedikçe yiyeceği gelmek gel- / tut-*: *Sinemaya gideceğim tuttu. Bunu görenin güleceği tutar.*” (Eker 2013: 361).

Yukarıda hem Banguoğlu’nun hem de Eker’in dikkat çekmiş olduğu isim + asıl fiil şeklindeki birleşik fiil yapılarının kimi Türklük Bilimi uzmanlarınca deyimler arasında sayıldığı belirtilmişti. Bu nedenle deyim hakkında kısa bir hatırlatma yaparak yarı yardımcı fiil üzerine eğilmek gerekmektedir.

Deyim; Millî Eğitim Bakanlığınca yayınlanmış olan “Türk Atasözleri ve Deyimleri” adlı kitapta şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Halk arasında atasözleri gibi az veya çok yaygın; ekseriya birkaç kelime, bazan tam veya noksan bir cümle ile meramı anlatmaya yarayan; teşbih, istiare, mecaz, kinaye unsurlarıyla bir şeyi (objet), bir hadiseyi tasvir ve ifade için kullanılırlar. Bunlarda da atasözlerinde olduğu gibi hüküm unsuru bulunmaz. Çoğunda da kelimelerin gerçek manalarından başka manalar taşıdıkları görülür.” (TAD-I 2001: VII).

Eker, “Deyimler, gerçek anlamlarının dışında anlam kazanan ve genellikle, bir başka dile özel anlamını tam koruyarak çevrilemeyen kalıplaşmış sözcüklerin oluşturduğu gruplardır.” dedikten sonra “*yerin dibine geçmek*” örneğini verir ve deyimlerde kullanılan sözcüklerin tek tek ya da bütün olarak gerçek anlamlarından farklı anlamlar taşıdığına vurgu yapar (Eker 2013: 364).

Karaağaç, “*Anlamı, öğelerinin anlamlarıyla ilgili olmayan deyimler, deyimlik bütün diye adlandırılır. Deyimleri oluşturan sözcükler sözlük anlamları dışında anlam taşırlar: Aba altından değnek göstermek, abayı yakmak, akla kararı seçmek, vb.*” (Karaağaç 2012: 415) açıklamasını yapar ve örneklendirir.

Koç, Yeni Dilbilgisi adlı kitabında deyimi “Genellikle gerçek anlamı dışına kayan kalıplaşmış söze deyim denir.” şeklinde açıklar ve Eylem Öbeğinde Deyim başlığı altında “*acı çekmek, adam etmek, başını dinlemek, adı kalmak vb.*” isim + fiil kuruluşunda olan deyimleri verir (Koç 1996: 506-507).

Burada “mastarlı deyimler” diyebileceğimiz isim, sıfat ya da isim öbeği ile bir fiilden oluşmuş deyimlerle ilgili açıklama ve örnekler ile Banguoğlu’nun yarı yardımcı fiillerin kullanımı ile ilgili yaptığı açıklama ve verdiği örnekler “*yol almak, tedbir almak, ara vermek, karar vermek, iş görmek, vazife görmek, son bulmak, şifa bulmak, şirk koşmak, şart koşmak vb.*” karşılaştırıldığında, aralarında işlev, yapı ve anlam açısından farklılıklar olduğu görülmektedir.

Birincisi; deyimler mutlaka kendilerini ilgilendiren bağlamlarda kullanılır. Bu bağlamlarda bir durum, duygu ya da olayı etkili ve kalıcı şekilde anlatarak muhatabı düşündürmek esastır. Asıl fiiller ile kurulan yapılarda ise isim unsurunun fiilleştirilmesi söz konusudur. Burada kullanılan asıl fiiller yardımcı fiiller gibi bir tür isimden fiil yapım eki işlevine sahiptir.

İkincisi; isim + asıl fiiller ile kurulan birleşik fiil yapılarında da bazen ya isim unsuru ya da fiil unsuru gerçek anlamından uzaklaşır; ancak, bu uzaklaşma sonucunda

deyimleşmezler çünkü deyimler mecaz anlamlar yüklenirken; isim + asıl fiil şeklindeki birleşik fiillerde isim unsuru gerçek anlamını korur:

Örneğin: *abayı yakmak*, *akla kararı seçmek*, boş vermek, gözden düşmek yapılarında bütün sözcükler gerçek anlamı dışında kullanılmışken; *tatil* yapmak, *emir* buyurmak, *iş* görmek, *vazife* görmek, *son* bulmak, *şifa* bulmak birleşik fiillerinde isim unsurları gerçek anlamındadır, fiiller ise birer yapım eki gibi görev yapmaktadır. Bu nedenle bu yapılarda fiiller de mecaz anlam taşıma yerine yapımlık biçim birim görevindedir.

Üçüncüsü; Masterlı deyimlerde fiilden önceki isim ya da isim öbeği bütün iyelik eklerini alabilirken; isim + asıl fiil şeklindeki birleşikler, isim + yardımcı fiil ile kurulan birleşik fiil yapılarında olduğu gibi, iyelik eklerini genelde almazlar.

karnı zil çal-: karn-**ım** zil çalıyor, karn-**ımız** zil çalıyor, karn-**ınız** zil çalıyor, vs.

gözden düş-: göz-**üm**-den düştün, göz-**ün**-den düştüm, göz-**ümüz**-den düştü, vs. kullanımları var ve normal iken;

şirk koş-: “şirkini koştu”, “şirk-**im**-i koştum”, şirk-**imiz**-i koştuk, vs. ile kavga çık-: kavga-**m** çık-, kavga-**n** çıktı, kavga-**mız** çıktı, vs. kullanımına rastlanılmamaktadır.

Bu durum kıl- yardımcı fiili ile kurulan namaz-**ım**-ı kıldım, namaz-ı-**n**-ı kıldı, namazlar-**ımız**-ı kıldık vs. gibi birleşiklerde de görülmektedir. Dolayısıyla bu tür yapı özellikleri de deyimler ile yarı yardımcı fiillerin kullanıldığı birleşik fiiller arasında bir ölçü olarak alınabilir.

Yarı yardımcı fiil kavramını ve bunlarla yapılan birleşik fiilleri yoğurt yap- / mayala- anlamında kullanılan *yoğurt çal-* birleşik fiilindeki **çal-** ve *şirk koş-* birleşik fiilindeki **koş-** fiillerinin sözlük anlamlarını ele alarak incelemek konuya daha da açıklık getirecektir.

Çal- fiilinin Türkçe Sözlükte 6. Sırada verilmiş anlamı “üzerine sürmek” tir. Örnek olarak da “ekmeğin üzerine yağ çaldı.” cümlesindeki anlamı verilmiştir (T.S., 2011: 489). Buna göre *yoğurt çal-*’ta, yoğurt yapmak için süte bir miktar yoğurt katma işlemi **sürmek** anlamını da içeren **çal-** fiili ile anlatılmıştır. Sonuç olarak bir nesne ya da maddeye başka bir madde **sürmek**, **çalmak** ona bir şeyler katmayı da anlatır.

Koşmak fiilinin II. şekline ise “1. Birlikte iş görmesi için bir şeyi başka birinin yanına katmak, arkadaş olarak vermek. 2. Hayvanı çekeceği arabaya, sabana vb. bağlamak: Atları arabaya koşmak. 3. Birini bir işte görevlendirmek: İşe koşmak” (T.S. 2011: 1488) açıklamaları ve örnekleri verilmiştir. Buradan hareketle **şirk koş-** yapısındaki sözcüklerin hepsi gerçek anlamındadır ve bir asıl fiil olan **koş-** fiili önündeki **şirk** sözcüğünü fiilleştiren bir görev üstlenerek yarı yardımcı fiil görevinde kullanılmıştır.

Türkiye Türkçesinde yarı yardımcı fiil olarak en sık kullanılan asıl fiillerin bazıları şunlardır:

aç-: oruç aç-

al- abdets al-

at-: silah at-, mermi at-

boz-: oruç boz-

buyur-: emir buyur-

çal-: yoğurt çal-

çık-: kavga çık-, sözsüz çık-

gör-: iş gör-

işle-: iş işle-

koş-: şirk koş-, (atı) arabaya koş-, (öküzü, atı) çifte koş-, telefonu şarja koş-

tut- : oruç tut-

ver-: söz ver-, selam ver-

yap-, banyo yapmak, tatil yap-

Son olarak yarı yardımcı fiil kullanımının sadece Türkiye Türkçesini değil Türk Lehçelerini ilgilendiren bir konu olduğunu belirtmek gerekir. Bu, Kazak ve Özbek Türkçeleri ile ilgili çalışmalardan alınmış açıklama ve örnekler üzerinde görülebilir.

Koç ve Doğan tarafından hazırlanmış olan Kazak Türkçesi Grameri adlı çalışmada “yarı deyimleşmiş isim + fiil kuruluşundaki birleşik fiiller” başlığı altında incelenen söz öbekleri, **isim + asıl fiil** şeklindeki kuruluşları nedeniyle deyimlerle; anlamları bakımından ise sözcük grupları ile ilişkilendirilmiştir. Buna göre de; “än sal-, jar sal-, azan sal-, däm sal-” birleşik fiil yapılarında isim unsurlarının anlamını koruduğu ancak sal- fiilinin anlamını yitirdiği belirtir ve aslında sal- fiilinin Kazak Türkçesi - Türkiye Türkçesi Sözlüğü’nde yalnızca “*bir nesneyi herhangi bir yere yerleştirmek, koymak*” anlamının verildiği oysa bu fiilin başka dört çeşit anlamı bulunduğu; bu anlamların ayğay sal- (yüksek sesle konuş-, bağır-), söz sal- (söz söyle-), suraw sal- (soru sor-) birleşik yapılarında yer aldığı ve bunların deyim olmadıkları, çünkü tüm sözcüklerin gerçek anlamında kullanıldığı belirtilmiştir (Koç, Doğan 2004: 244-245).

Hüseyin Yıldırım, Özbek Türkçesi adlı çalışmasında “imza at-” anlamına gelen qo'l qo'y-, imzo qo'y- birleşik fiil yapılarını bol- (ol-), qil- (kıl-) yardımcı fiilleri ile kurulan birleşik fiil örnekleri arasında vermiştir (Yıldırım 2009: 65-66). Yıldırım’ın verdiği örneklerin Türkiye Türkçesindeki karşılığı olan imza at- birleşik fiil kuruluşudur ve isim + asıl fiille daha doğrusu önündeki ismi fiilleştirdiği için yarı yardımcı fiille yapılmış bir birleşik fiildir, deyim olamayacak kadar anlamı açıktır. Türkiye Türkçesinde silah at-, top at-, kurşun at- vs. kuruluşlar da bu türden birleşik fiildirler.

Sonuç

1- Türkçede birleşik fiil yapıları çeşitli kavram, olay ve durumun karşılanması amacıyla yani adlandırmalar için kullanılmaktadır. Bu yapıların şekil ve anlam özellikleri, kullanımları tespit edildikçe Türkçenin anlam dünyası, anlatım olanakları ve gücü hakkında daha geniş bilgilere ulaşılabileceği anlaşılmaktadır. Bu nedenle de yarı yardımcı fiiller üzerine yapılacak çalışmalar önem arz etmektedir.

2- Özellikle **isim + fiil** şeklindeki birleşik fiil yapılarında isim unsurundan sonra isimden fiil yapım eki gibi görev gören ol-, et-, eyle, kıl- yardımcı fiillerinin yanı sıra bazı asıl fiiller de (aç-, al-, at-, boz-, buyur-, çal-, çık-, gör-, işle-, vb.) kullanılabilir. Bu

nedenle bu tür fiiller birleşikte üstlendikleri yapı ve anlam özelliklerinden dolayı **yarı yardımcı fiil** olarak adlandırılabilir.

3- Yarı yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiil yapılarının anlam özellikleri açısından mastarlı deyimlerle bir tutulmaları da doğru değildir. Bu türden yapıların birleşik fiil mi deyim mi oldukları taşıdıkları anlam özellikleri ve kimi yapı özellikleri açısından belirlenmeli ve ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

4- Yarı yardımcı fiiller ile kurulan birleşik fiillerin yalnızca Türkiye Türkçesinin değil diğer Türk lehçelerinin de açıklığa kavuşturulması gereken bir sorunu olduğu da görülmektedir. Bu nedenle konu üzerinde yapılacak çalışmalar genel olarak Türk Dili çalışmaları için önem taşımaktadır.

KISALTMALAR

TAD-I: Türk Atasözleri ve Deyimleri I

T.S.: Türkçe Sözlük (Türk Dil Kurumu Yayınları)

vb. : ve benzeri

vs. : vesaire

KAYNAKÇA

ALİBEKİROĞLU, Sertan, (2014). Çağdaş Türk Lehçelerinde Yardımcı Fiiller. (Fırat Ün. Sos. Bil Ens., Türk Dili ve Ed. ABD, Basılmamış Doktora Tezi.), Elazığ.

BANGUOĞLU, Tahsin, (2000), *Türkçenin Grameri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

BARUTCU ÖZÖNDER, Sema, (1999), "Türk Dilinde Fiil ve Fiil Çekimi", Türk Gramerinin Sorunları II, Ankara: TDK Yayınları: 718, ss.56-64.

DENY, Jean, (2012), *Türk Dil Bilgisi* (Çev. Ali Ulvi Elöve, Uyarlama: Ahmet Benzer), İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

EKER, Süer, (2010), *Çağdaş Türk Dili*, Ankara: Grafiker Yayınları.

ERGİN, Muharrem, (1998), *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin, (1991), *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

KARAAĞAÇ, Günay, (2012), *Türkçenin Dil Bilgisi*, Ankara: Akçağ.

KARAHAN, Leyla, (2011), *Türkçede Söz Dizimi*, Ankara: Akçağ.

KOÇ, Kenan; DOĞAN, Oğuz, (2004), *Kazak Türkçesi Grameri*, (Redaktör: BAYNİYAZOV, Ayabek), Ankara: Gazi Kitabevi.

KOÇ, Nurettin, (1999), *Yeni Dilbilgisi*, İstanbul: İnkılâp.

KONONOV, A.N., (1956), **Grammatika Sovremennogo Turetskogo Literaturnogo Yazıka**, Moskva-Leningrad: İzdatel'stvo Akademii Nauk SSSR.

KORKMAZ, Zeynep, (2009), **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

ÖZTÜRK, Deniz, (2008), **Türkiye Türkçesinde Anlamca Kaynaşmış-Deyimleşmiş Birleşik Fiiller**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türk Atasözleri ve Deyimleri I (2001), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

Türkçe Sözlük, (2011), TDK, Ankara.

ZÜLFİKAR, Hamza, (2018), "Dünden Bugüne Türkçe-Türkçede Kaç Yardımcı Fiil Var", www.tdk.gov.tr (14.07.2018).